

Potencialne rešitve vodenja inkluzivnega razreda na razredni stopnji

Nina Volčanjk, magistrica razrednega pouka in inkluzivne pedagogike,
Osnovna šola Bojana Illica Maribor

Vodenje inkluzivnega razreda učitelje pogosto postavlja pred vprašanje, kako se lotiti poučevanja, da bo le-to ustrezalo prilagoditvam vseh učencev, hkrati pa bo spodbudno usmerjeno. Za vodenje inkluzivnega razreda so potrebne dobra strokovna podkovanost in uporaba raznolikih strategij, ki bodo omogočale tako usvajanje učnih ciljev kot tudi občutek socialne vključenosti vsakega posameznika. V članku je navedenih nekaj strategij, ki predstavljajo potencialne rešitve vodenja inkluzivnega razreda na razredni stopnji.

1 Uvod

Pri poučevanju v inkluzivnem razredu je pomembno, da učitelji uporabljajo raznolike pristope; multisenzorno učenje, interaktivne materiale, učenje v gibanju ... Diferencirane in raznolike metode poučevanja so lahko ključ do dobrih rezultatov (Osewalt 2021).

Mitchel (2008) poudarja, da je za kvaliteten vzgojno-izobraževalni proces v inkluzivnem razredu pomembna uporaba specifičnih strategij, metod in tehnik, kar za učitelja pogosto predstavlja največji izziv. Glavna ideja inkluzivnega razreda je namreč ustvarjanje pouka, ki bo dostopno in prilagojeno vsem otrokom.

Posledično je zelo pomembno, da se učitelje izobrazijo za poučevanje v inkluzivnih razredih, saj učitelj tam ni le v vlogi prenašalca znanja, temveč tudi v vlogi moderatorja, animatorja, organizatorja ter mentorja za ohranjanje stimulativnega okolja za čim bolj samostojno učenje (Cenčič, Cotič in Medved Udovič 2008).

Zaradi raznolikosti potreb učencev je lahko poučevanje v inkluzivnih razredih velik izziv za učitelja. Da bi bilo lahko poučevanje v teh razredih kvalitetno, je izrednega pomena, da učitelj razume in sprejema raznolikosti vseh učencev in ima do inkluzije pozitiven odnos (McMains 2021).

Tudi Osewalt (2021) navaja, da je ena izmed pomembnejših strategij sprejemanje in razumevanje raznolikosti in različnosti potreb vseh vključenih učencev. Prav zato je pomembno, da v vzgojno-izobraževalni proces učitelj vključuje tudi poučevanje socialnih spretnosti, ki spodbujajo sprejemanje in medsebojno razumevanje. Raziskave kažejo, da učenci, katerih učitelji izkazujejo večje zanimanje za njih ter so tudi čustveno bolj vključeni v poučevanje, izkazujejo več predanosti učenju (Tucker idr. 2002).

Košir (2013) poudarja, da je potrebno načrtovati inkluzijo na dveh nivojih – posamezno z učenci s posebnimi potrebami kot tudi z njihovimi vrstniki. Pomemben pa je tudi učiteljev odnos do učencev, saj učitelj predstavlja model, glede na katerega učenci oblikujejo svoje vedenje do vrstnikov.

2 Metodologija

Namen raziskave je bil opisati potencialne rešitve uspešnega vodenja inkluzivnega razreda. Izbrana je bila kvalitativna študija primera, ki temelji na deskriptivni metodi. Razredničarka in spremljevalka, ki sta poučevali v razredu, sta spremljali razredno klimo ter učno napredovanje posameznikov. Narejenih je bilo več sociogramov, zapisov opažanj strokovnih skupin ter mnenj učencev. Na koncu vsakega meseca sta bili narejena analiza ter kvalitativna evalvacija.

Raziskava se je izvajala od septembra 2019 do junija 2021. Vanjo je bilo vključenih 22 učencev enega oddelka, od tega 9 deklic in 13 fantov. Od 22 učencev jih je 6 imelo posebne potrebe (Aspergerjev sindrom, motnja pozornosti s hiperaktivnostjo in disleksija, zmerna govorno-jezikovna motnja, deklica z disleksijo in skotopičnim sindromom, deklica z lažjo cerebralno paralizo ter deklica iz tujine), štirje učenci so bili v postopku prepoznavanja specifičnih učnih težav (disleksija, nižje učne sposobnosti, vedenjske težave ter težave z vizualno diskriminacijo). Prav tako so bili med učenci štirje, katerih slovenščina ni bila materni jezik. Šest učencev pa je bilo evidentiranih kot nadarjenih.

3 Rezultati

Tekom dveh šolskih let vodenja inkluzivnega razreda je bilo uporabljenih več strategij, metod in oblik poučevanja ter vodenja razreda z namenom lažjega premagovanja primanjkljajev učencev s posebnimi potrebami, večjega občutka pripadnosti razredu ter izboljšanja razredne klime.

Nekatere strategije so se izkazale za morebitno potencialne rešitve uspešnega vodenja inkluzivnega razreda. Nekaj potencialnih rešitev, ki so najbolj vplivale na izboljšanje medosebnih odnosov ter premagovanje primanjkljajev, je navedenih spodaj.

3.1 Sodelovalni odnos

Razredničarka je velik poudarek dajala timskemu poučevanju ter sodelovanju s preostalimi strokovnimi delavci. Spremljevalka je pomagala neposredno pri vzgojno-izobraževalnem procesu (pomoč pri individualnem podajanju navodil, pomoč pri premagovanju primanjkljajev, pomoč počasnejšim učencem ...).

Razredničarka je tesno sodelovala s specialno pedagoginjo, ki je izvajala ure dodatne strokovne pomoči z učenci iz oddelka. Sodelovanje se je nanašalo na svetovanje glede individualnega dela posameznikov ter izmenjavo mnenj glede socialnih in učnih izzivov. Specialna pedagoginja, socialna pedagoginja in psihologi so se aktivno vključevali v izvedbo delavnic s celotnim razredom na temo medsebojnega razumevanja, strpnosti ter vljudne komunikacije.

O napredku ali morebitnih težavah sta bila sproti obveščena tudi vodstvo šole in svetovalna služba, ki sta se vključevala v obliki svetovalnega in podpornega odnosa, s sodelovanjem na timskih sestankih in sestankih s starši.

Za sodelovanje s starši se je izkazalo, da mora biti redno in takojšnje. Temeljiti mora na izgradnji medsebojnega zaupanja.

3.2 Strategije poučevanja

Zaradi raznolikosti razreda so potrebne tudi raznolike strategije poučevanja. V inkluzivnem razredu so se za potencialno pozitivne rešitve izkazali poučevanje na prostem, poučevanje v gibanju, branje na sprehodu, poučevanje na tleh, poučevanje s pomočjo formativnega spremljanja, poučevanje preko igre vlog, multisenzorno ter eksperimentalno delo ...

Pouk je bil redko zasnovan v frontalni obliki, učenci so pogosto delali v skupinah, učitelj pa je spremljal in spodbujal njihovo delo.

3.3 Strategije oblikovanja razredne klime

Spodaj je naštetih nekaj strategij, ki so pozitivno vplivale na napredek posameznika ter na občutek medsebojne povezanosti.

Veliko strategij je bilo namenjenih lažji organizaciji in večji strukturiranosti učnega procesa. Vsak dan se je pričel s pozdravom, kjer je vsak učenec dobil besedo. S to strategijo so učenci razvijali slušno pozornost, koncentracijo ter občutek pripadnosti oddelku. Pouk se je nadaljeval s predstavitvijo urnika ter pomembnejšimi vsebinami pri vsakem predmetu. Barvni urnik se je lahko poljubno spreminjal glede na dnevni red.

Učenci s posebnimi potrebami so imeli na voljo dodatno mizico, ki je bila namenjena lažji organizaciji in urejenosti. Učiteljica je za učence, ki so imeli težave na področju organizacije, uvedla barvni sistem. Stranske robove zvezkov in knjig je pobarvala z različnimi barvami glede na predmet (matematika – rumena, slovenski jezik – modro).

Učenci, ki so imeli težave na področju branja, so uporabljali bralno stojalo, ki jim je olajšalo branje in predvsem prepisovanje besedila.

Učenci, ki so imeli težave z ohranjanjem pozornosti in koncentracije, so lahko uporabljali ravnotežno blazino.

Pri vsaki uri športa je bila izvedena socialna igra, ki je temeljila na trenutni razredni dinamiki. Cilj te je bil razvoj medsebojnega sprejemanja, razvoj empatije in sodelovanja.

Učenci so vsakodnevno vodili knjižico vedenja. Ob koncu pouka so s pomočjo smeškov vanjo ocenili svoje vedenje. Pri tej strategiji so lahko učenci ozaveštili svoje vedenje ter se o njem pogovorili z učiteljem.

Če so učenci z delom predčasno končali ali so potrebovali prekinitev dejavnosti, so lahko uporabili škatlo za sproščanje, v kateri so bili kinetični pesek, žogica za stiskanje, žogica za masažo, plastelin, plošča riši-briši, kinestetična steklenica ipd. Ob dovoljenju učitelja so lahko odšli tudi v kotiček za sproščanje, kjer so bile blazina, odeja, peščena ura ... Kotiček so učenci uporabljali kot prostor za druženje, ozaveščanje o neprimernih vedenjskih vzorcih ali za odmik.

Kot pozitivna strategija se je izkazal tudi plakat z navodili, kako tvoriti »Jaz stavke«, ki so se za reševanje konfliktov izkazali za zelo pozitivne, saj so učenci lahko izrazili svoje občutke in nestrinjanja na nekonflikten način. Pozitivno sprejet je bil tudi plakat »Kako velik je moj problem?«, ki je podajal navodila, kako reagirati ob določeni težavi.

3.4 Naklonjenost učitelja inkluziji

Učiteljica je večkrat spodbudila učence z besedami: »Vem, da zmoreš. Zaupaj vase.« Vsak minimalen napredek je bil pohvaljen, četudi učenec še ni dosegel minimalnih standardov. Učitelj je razumevanje napredka izkazoval s pohvalami in pozitivnimi spodbudami. Učencem je pokazal, da mu je mar.

Strokovni delavci so pogosto izražali zaupanje v kognitivne in socialne sposobnosti učencev.

Pomembno je, da učitelj pozna vrsto primanjkljajev ter težav, s katerimi se soočajo njegovi učenci ter da je strokovno podkovan za delo z učenci s

posebnimi potrebami. Učiteljica, ki je poučevala v inkluzivnem razredu, je bila po izobrazbi inkluzivna pedagoginja in profesorica razrednega pouka, prisotna je bila pri izdelavi individualiziranega programa ter seznanjena z odločbo in strokovnim mnenjem. Imela je dovolj strokovnega znanja, da je lahko izvajala pouk in ob tem uvajala prilagoditve.

Pri delu je izkazovala razumevanje in sprejemanje otrokovih primanjkljajev, kar je izražala preko sve-tovalnega odnosa z drugimi strokovnimi delavci ter starši. Izvajala je delavnice, pri katerih so učenci spoznali, s kakšnimi težavami se soočajo učenci z disleksijo, motnjo pozornosti in hiperaktivnosti ipd. V predstavitev so bili po želji vključeni tudi učenci s posebnimi potrebami, ki so svojo izkušnjo vrstnikom predstavili iz prve roke.

4 Zaključek

Zgoraj naštetih potencialnih rešitev so v naši raziskavi pozitivno vplivale na napredek socialne klime. Sprejemanje učencev s posebnimi potrebami ter medsebojno razumevanje znotraj razreda sta se izboljšala. Prav tako so imele strategije pozitiven učinek na učni napredek učencev s posebnimi potrebami ter premagovanje njihovih primanjkljajev.

Za učitelje in druge strokovne delavce je lahko poučevanje v inkluzivnem razredu velik izziv. Kako kvalitetno bo izvedeno, je odvisno od učiteljeve fleksibilnosti, sprejemanja učenčevih primanjkljajev ter pripravljenosti na sprejemanje novega znanja ter učenja novih strategij, in to kljub dolgoletnim izkušnjam.

Viri in literatura

- Cencič, M., Cotič, M. in Medved Udovič, V. (2008): Pouk v družbi znanja. V Medved Udovič, V., Cotič, M. in Cencič, M.: *Sodobne strategije učenja in poučevanja*, str. 8–16, Koper: Pedagoška fakulteta.
- Košir, K. (2003): *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru.
- McMains, L. D. (2021): Inclusive Education: What it means proven strategies and a case study. Dostopno na: <https://education.cu-portland.edu/blog/classroom-resources/inclusive-education/>
- Mitchel, D. (2018): *The ecology of inclusive education*. London: Routledge.
- Osewalt, G. (2021): *4 benefits of inclusive classrooms*. Dostopno na: <https://www.understood.org/en/learning-thinking-differences/treatments-approaches/educational-strategies/4-benefits-of-inclusive-classrooms>
- Tucker, C. M., Zayco, R. A., Herman, K. C., Reinke, W. M., Trujillo, M., Carraway, K., Wallack, C. and Ivery, P. D. (2002): Teacher and child variables as predictors of academic engagement among low-income African American children. *Psychology in the Schools*, 39, 477–488.